

УДК 316.77:004

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-09>

ЦИФРОВИЙ ГУМАНІЗМ ЯК НОВА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

ВІТАЛІНА, НІКТЕНКО¹
ВАЛЕНТИНА, ВОРОНКОВА²
ОЛЬГА, КИВЛЮК³

Анотація

Актуальність теми у тому, що у сучасному світі цифрові технології дедалі більше інтегруються в усі сфери людської діяльності, включаючи гуманітарні науки. Це призводить до формування нової дослідницької парадигми – цифрового гуманізму, що поєднує гуманітарні цінності з технологічними можливостями. Мета дослідження – дослідити концепцію цифрового гуманізму, його вплив на гуманітарні науки та визначити основні виклики і перспективи цього явища. Слід зазначити, що завдяки публікації “Digital Humanities Guide” (2004 р.) термін «цифрові гуманітарні науки» швидко змінив «гуманітарні обчислення», став синонімом міждисциплінарних досліджень, почав швидко поширюватися по всьому світу. Основні завдання дослідження: 1) Визначити сутність та ключові принципи цифрового гуманізму; 2) проаналізувати його вплив на розвиток гуманітарних дисциплін; 3) дослідити взаємозв’язок цифрових технологій та гуманітарних цінностей; 4) виявити потенційні ризики та етичні дилеми цифрового гуманізму. Об’єкт дослідження: цифровий гуманізм як філософська та наукова концепція. Предмет дослідження: його вплив на методологію та розвиток сучасних гуманітарних наук. Дослідження спрямоване на систематизацію знань про цифровий гуманізм як нову парадигму, що визначає майбутній розвиток гуманітарних наук у цифрову епоху. Практичне значення. Цифрові гуманітарні науки – це продукт поєднання мистецтва, технологій та науки. Поєднання гуманітарних наук та обчислювальної техніки чи інформаційних технологій зруйнувало надзвичайно жорсткі бар’єри минулого між мистецтвом та наукою, а також між гуманітарними науками та технологіями вступило до нового етапу взаємної співпраці та загального розвитку. Результати дослідження можуть бути використані для розробки нових освітніх програм, академічних підходів і методологій дослідження гуманітарних наук у цифровому середовищі. Результати досліджень можуть впливати на культурні та соціальні зміни в суспільстві, враховуючи вплив цифрових технологій на взаємодію людей та стилі життя. Дослідження цифрового гуманізму має велике практичне значення, оскільки воно сприяє розвитку технологій, вдосконаленню етики їх використання, сприяє політичним та соціальним змінам, а також створенню інноваційних рішень для сучасного суспільства, гармонії між впровадженням технологій і збереженням людського потенціалу.

Ключові слова: цифровий гуманізм, цифрові гуманітарні науки, цифрова гуманітаристика, гуманітарні цифрові цінності, цифрові організації, Центр цифрових досліджень.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Термін Digital Humanities англійською мовою означає цифрові гуманітарні науки та часто скорочується як ДН. Як міждисциплінарна галузь, цифрові гуманітарні науки набувають все більшого значення та продовжують активно розвиватися. Їхні концепції постійно змінюються, доповнюються та розширюються, що ускладнює формулювання єдиного та загаль-

ноприйнятого визначення. Багато дослідників наголошують на складності точного окреслення цього поняття, оскільки цифрові гуманітарні науки охоплюють широкий спектр методологій, підходів та технологічних інструментів. Аналіз різних джерел, включно з онлайн-ресурсами, свідчить про наявність десятків взаємопов’язаних визначень. Незважаючи на це, історичний контекст розвитку цифрової гуманітаристики вже сформувався, її основні конотації закріпилися, а сучасні тенденції демонструють відкритість до нових підходів та технологій. Дане поняття доповнює недоліки попереднього визначення, наголошує на міждисциплінарному характері, а також згадує роздуми про використання даного цифрового ресурсу. Однак як поняття його вираз не дуже чіткий, особливо неясно «осмислення цього використання». Австралійський національний університет (ANU) має чітке визначення та

¹ Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: vitalina2006@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

² Інженерний навчально-науковий інститут імені Ю.М. Потебні Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)
E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

³ Київський університет інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія» (Київ, Україна)
E-mail: panyolga@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7900-9299>

вважає, що цифрові гуманітарні науки – це між-дисциплінарна галузь досліджень, розташована на стику гуманітарних наук та комп'ютерних технологій. Його мета – вивчити, як цифрові технології можуть бути використані для покращення та перетворення мистецтва та науки. соціальні науки У той же час він також використовує традиційні гуманістичні методи для аналізу сучасних цифрових артефактів та вивчення сучасної цифрової культури (Braidotti).

Цифровий гуманізм – це філософський підхід, який акцентує увагу на гуманістичних принципах в умовах швидкого розвитку технологій, зокрема штучного інтелекту, автоматизації та цифровізації. Це означає, що в процесі технологічного прогресу повинна зберігатися і навіть посилюватися увага до людських цінностей, етики, права та соціальних відносин. Цифровий гуманізм прагне забезпечити, щоб технології не ставали самоціллю, а служили на користь людині та її розвитку. Автоматизація в цьому контексті є основною рушійною силою цифрової трансформації, що охоплює різні сфери життя: від промисловості та бізнесу до освіти та охорони здоров'я. Вона дозволяє підвищити ефективність, знизити витрати та створити нові можливості. Проте автоматизація також ставить нові виклики для соціуму, зокрема щодо збереження робочих місць, етики в рішенні, яке приймають автоматизовані системи, та управління соціальними наслідками цієї трансформації.

Отже, тема ставить за мету дослідження того, як можна досягти гармонії між розвитком цифрових технологій і збереженням людських цінностей, щоб автоматизація служила не лише економічним, а й гуманістичним цілям. Концепція культурного розмаїття як вираження цифрового гуманізму фокусується на використанні цифрових технологій для підтримки людських цінностей, гідності, прав і культурного розмаїття. Концепція культурного розмаїття визнає, що цифрова трансформація не повинна нівелювати культурні ідентичності, а, навпаки, сприяти їх збереженню та розвитку. Концепція культурного розмаїття як вираження цифрового гуманізму фокусується на використанні цифрових технологій для підтримки людських цінностей, гідності, прав і культурного розмаїття. Концепція культурного розмаїття визнає, що цифрова трансформація не повинна нівелювати культурні ідентичності, а, навпаки, сприяти їх збереженню та розвитку. Цифровий гуманізм, що підтримує культурне розмаїття,

відкриває нові можливості для збереження метавсесвіту, який є новою великою обчислювальною і мережевою платформою, що є проривом, який трансформувач сучасну дійсність

Людяність в цьому контексті передбачає необхідність збереження основних людських якостей, таких як емпатія, взаєморозуміння, етичність та гідність, навіть у середовищі високих технологій. Ідея балансу полягає в тому, щоб автоматизація не замінила людський фактор, а доповнила його, сприяючи кращому і більш справедливому суспільству. Шлях до гармонії в цьому контексті є прагненням до того, щоб технологічний прогрес відбувся в такому руслі, яке зберігає баланс між досягненнями у сфері технологій та потребою в етичному і гуманістичному управлінні цими досягненнями. Це вимагає розробки нових підходів до регулювання використання технологій, їх інтеграції в суспільство та навчання людей використовувати їх на користь розвитку особистості, інформаційної культури та соціуму в цілому (Braidotti).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Визначення, подане в Оксфордському словнику англійської мови, свідчить, що Digital Humanities може вживатися як у формі однини, так і множини, проте в сучасному академічному дискурсі перевага надається множині. Цифрові гуманітарні науки можна визначити як застосування обчислювальних інструментів і методів у дослідженнях традиційних гуманітарних дисциплін, таких як література, історія, філософія та культурологія. Це визначення є лаконічним і чітким, проте воно не охоплює всю широту цієї галузі. Вікіпедія об'єднує відповідні визначення Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (UCLA) та Університетського коледжу Лондона (UCL) і передбачає, що цифрові гуманітарні науки є перетином обчислювальних або цифрових технологій та гуманітарних дисциплін. Це сфера академічних досліджень. (напрямок), і включає систематичне використання цифрових ресурсів у гуманітарних науках, а також рефлексує над цим використанням. Вікіпедія, ґрунтуючись на визначеннях Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (UCLA) та Університетського коледжу Лондона (UCL), трактує цифрові гуманітарні науки як сферу академічних досліджень на перетині гуманітарних дисциплін та цифрових технологій. Це передбачає систематичне використання цифрових ресурсів у гуманітарних науках, а також критичне осмислення такого викорис-

тання. Таким чином, цифрові гуманітарні науки не лише адаптують новітні технології для вивчення культури, історії та мистецтва, але й формують нові дослідницькі парадигми, сприяючи між-дисциплінарному діалогу між гуманітаристикою та комп'ютерними науками. "Digital Humanities" англійською мовою – це Digital Humanities, також перекладається як "Digital Humanities" або "Digital Humanities", скорочено "DH". Як нова дисципліна, цифрові гуманітарні науки стають дедалі помітнішою і постійно розвиваються. Її концепції все ще змінюються, розширюються та розвиваються. З сучасного погляду немає єдиного визначення цифрових гуманітарних наук. Більшість вчених та дослідників вважають, що дати точне визначення цього поняття складно.

Цифровий гуманізм – напрямок, який досліджує взаємодію між людиною та цифровими технологіями, акцентуючи увагу на збереженні людських цінностей у цифрову епоху. Ця концепція розвивається багатьма дослідниками та мислителями. Ключові автори та їхні внески: 1) Шошана Зубофф, яка у своїй книзі "Епоха спостережуваного капіталізму" аналізує, як цифрові технології впливають на приватність та автономію особистості. 2) Ювал Ной Харарі у роботах "Sapiens" та "Homo Deus" розглядає майбутнє людства в контексті технологічного прогресу та його впливу на гуманістичні цінності, аналізує, як технології впливають на людське сприйняття та поведінку, розвиваючи концепцію "медіації" між людиною та технологіями. 3) Мітію Кайку у книзі "Майбутнє розуму" досліджує можливості та ризики, пов'язані з розвитком штучного інтелекту та його впливом на людську свідомість, досліджує взаємодію між людьми та технологіями, акцентуючи увагу на соціальних аспектах використання цифрових систем. Ці автори роблять значний внесок у розвиток цифрового гуманізму, досліджуючи, як технології можуть співіснувати з фундаментальними людськими цінностями та правами. В академічних колах погляди Роберто А. Намиста, відомого як «батько цифрових гуманітарних наук», природно, привертають велику увагу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Цифрові гуманітарні науки належать до застосування обчислювальних інструментів та методів в академічній галузі традиційних гуманітарних наук, таких як література, історія та філософія. Це визначення стисле і кон-

кретне, у ньому викладаються основні характеристики цифрових гуманітарних наук, але воно не є всеосяжним. Слід відмітити, що це визначення є повнішим, у ньому згадуються два аспекти цифрових гуманітарних наук. Однак, крім того, що воно недостатньо коротке, у ньому також згадується «соціальна наука», яка не зустрічається у більшості визначень цифрових гуманітарних наук і також включена до них. деякі визначення, проти чого заперечують вчені у галузі цифрових гуманітарних наук (Braidotti).

Мета та формування цілей статті (постановка завдання).

Метою дослідження є теоретичні і практичні аспекти цифрового гуманізму як нової парадигми розвитку сучасних гуманітарних наук. Завдання дослідження: 1) проаналізувати взаємозв'язок між цифровими та гуманітарними науками; 2) розкрити етапи розвитку цифрових гуманітарних наук як відображення нової епохи; 3) з'ясувати цифрові гуманітарні організації, центри, спеціальності.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

1. Взаємозв'язок між цифровими та гуманітарними науками

Цифрові гуманітарні науки походять від «гуманітарних обчислень»; це втілення автоматизації, яка аналізує різні можливості людського самовираження. Він використовує людські висловлювання, тому що це дуже витончена гуманістична (і гуманітарна) поведінка. Він вибрав найширше значення слова, що охоплює суміжні галузі гуманітарних наук від музики до драматургії, від дизайну та живопису до фонетики, але його ядром залишається дискурс письмових текстів. Позиція Буси виходить із зародження цифрових гуманітарних наук, але уточнює гуманістичні властивості цифрових гуманітарних наук у сенсі і підкреслює важливість у яких літератури і мистецтва.

На різних онлайн-ресурсах можна побачити, що є десятки пов'язаних визначень цифрових гуманітарних наук. Історичний контекст розвитку цифрової гуманітарної науки вже сформувався та її основні конотації щодо закріпилися. а також демонструють трансцендентні тенденції. Тенденція відкритості стає дедалі ширшою, а перспективи її застосування та розвитку дуже широкі. Тому настав час зробити деякі висновки з цього приводу. Хоча концепцію та визначення «цифрових гуманітарних наук» важко визначити, ми можемо

знайти приголомшливу різноманітність концепцій та визначень в Інтернеті та в різних наукових працях. Згідно з визначенням «Оксфордського словника англійської мови», Digital Humanities може мати як однину, так і множину, але зараз люди частіше використовують множину.

Сьюзен Шрайбман, головний редактор журналу Digital Humanities Guide та інші, пояснили, що цифрові гуманітарні науки з самого початку використовували інформаційні технології для висвітлення історичних записів людини (людських записів), а також для розуміння історичних записів людини. технологій. Це пояснення здається поетичним і включає всю людську літературу, але воно підкреслює інтерактивні відносини між інформаційними технологіями та людьми. Погляди Шрайбмана та інших узгоджуються з поглядами Ганни Бердик та інших у їхній книзі «Цифрові гуманітарні науки», що найголовніший зміст так званих цифрових гуманітарних наук полягає у поєднанні «цифрових» та «гуманітарних наук». На цьому етапі основні концепції цифрових гуманітарних наук готові проявитися.

Цифрові гуманітарні науки – це дисципліни, яка застосовують нові технологічні інструменти та методи до традиційного викладання гуманітарних наук, наукових досліджень, надання послуг та іншої творчої роботи. У свою чергу, дослідники цифрових гуманітарних наук також використовують традиційне гуманітарне дослідницьке мислення та методи, щоб розмірковувати про застосування та цінність цифрових гуманітарних наук. Існує двосторонній зв'язок між «цифровими» та «гуманітарними науками».

По-перше, генерація та застосування нових технологій перетворили традиційні гуманітарні науки, породивши цифрові гуманітарні науки та одночасно розширивши нові види гуманітарних наук; Що стосується традиційного гуманітарного мислення та методів дослідження, ми можемо спостерігати, вивчати, ставити під сумнів і навіть критикувати глибокий вплив цифрових гуманітарних наук на культурні традиції та цифрову культуру. Завдяки вищенаведеному базовому об'єднанню концепцій ми можемо приблизно побачити чотири основні характеристики цифрових гуманітарних наук.

По-друге, цифрові гуманітарні науки є міждисциплінарними та міждисциплінарними. Оскільки гуманітарні науки включають різні галузі, такі як мова, література, історія, філософія у поєднанні з комп'ютерними чи інформаційними технологі-

ями, які часто виходять за рамки одного предмета та переходять до міждисциплінарних досліджень.

По-третє, це змінило засоби виробництва, збереження та поширення традиційних гуманітарних знань. У минулому гуманітарні дисципліни поклалися виключно або головним чином на друковані тексти для завершення та отримання визнання. Впровадження цифрових інструментів та методів справило революцію у гуманітарних дисциплінах. Нарешті цифрові гуманітарні науки дозволяють традиційним гуманітарним дисциплінам відіграти несподівану роль.

2. Етапи розвитку цифрових гуманітарних наук як відображення нової епохи

В епоху, коли переважають предмети STEM (наука, технологія, інженерія та математика), в епоху, коли процвітає матеріалізм, і люди постійно женуться за матеріальним комфортом, цінність та значення гуманітарних наук дедалі більше сумніваються. Постійний розвиток цифрових гуманітарних наук дозволив традиційним гуманітарним наукам знайти своє місце в пустелі технологічного світу, виявити свою суб'єктивну ініціативу, розширити нові галузі викладання та досліджень, а також дозволив традиційним гуманітарним наукам відігравати важливішу роль. В інформаційну епоху часи вступили у новий етап розвитку. Слід назвати п'ять стадій розвитку.

Цифрові гуманітарні науки – продукт часу та відображення нової епохи. Хоча цифрові гуманітарні науки є новою дисципліною, вони виникли з гуманістичних обчислень, а історію їх розвитку можна простежити 70 років тому, 1949 року, невдовзі після народження електронних комп'ютерів (1946). За останні 70 років цифрові гуманітарні науки пройшли п'ять історичних періодів та п'ять етапів розвитку. Перші чотири етапи розвитку були названі вченим у галузі цифрових гуманітарних наук Сьюзен Хокей. У статті, написаній у 2003 році та опублікованій у 2004 році, вона узагальнила історію розвитку цифрових обчислень та цифрових гуманітарних наук, розділивши їх на чотири історичні періоди.

Перший етап – початковий етап (1949 – початок 1970-х рр.). У цей період піонер Буса та його команда співпрацювали з ІВМ та успішно створили понад 10 мільйонів слів латинських творів відомого італійського філософа та богослова святого Фоми Аквінського (1225–1274). Було складено покажчик під назвою “Index Thomisticus”. Це епохальне досягнення поєднало текст із комп'ютером і значно сприяло застосуванню

комп'ютерів у галузі лінгвістики. З того часу цей тип досліджень поступово поширився на такі галузі, як література та історія.

Другий етап – період консолідації (з 1970-х до середини 1980-х років). Цей етап є періодом, коли комп'ютери поступово стають популярними в західному світі. У європейських та американських країнах було проведено безліч академічних семінарів. Вчені-гуманітарії та вчені-комп'ютерщики поступово об'єднали свої зусилля, зосередивши увагу на створенні лінгвістичних корпусів та їх збереженні, та супровід текстів. Здійснено ефективну розробку та просування.

Третій етап – новий період розвитку (з середини 1980-х до середини 1990-х років). На цьому етапі стали з'являтися персональні комп'ютери, що спонукало багатьох західних вчених-індивідуалів увійти до сфери цифрових гуманітарних досліджень за допомогою електронних, зручних, ефективних та інноваційних методів. У цей період почали з'являтися гуманістичні групи електронної пошти, особливо у країнах, поступово створюючи академічне співтовариство цифрових гуманітарних наук.

Четвертий етап – епоха Інтернету (з початку 1990-х по 2003 рік). Цей етап вже є періодом, коли західний «Інтернет» поступово широко використовується та поступово дозріває. Оскільки графічний інтерфейс комп'ютерів та гіпертекст можуть використовуватися всіма, будь-який вчений-гуманітарій може втрутитися в ці ресурси, тим самим у кіберпросторі з'являється велика кількість архівів. З'явилися академічні теми та результати досліджень. Вчені, редактори, бібліотекарі, програмісти тощо або співпрацюють, або працюють незалежно, але велика кількість вчених займається цифровими гуманітарними дослідженнями (Нікітенко, Воронкова, Тупахіна, Сорокіна, 2024).

Цифрові гуманітарні науки вступили в п'ятий етап історичного розвитку. Період з початку 2000-х років до сьогодні є надзвичайно активним етапом для цифрових гуманітарних наук. Його можна назвати зрілим періодом цифрових гуманітарних наук. У цей п'ятий період цифрові гуманітарні науки досягли зрілої та просунутої стадії. На цьому етапі знаковою подією стала конференція Американської асоціації сучасної мови, що відбулася у Філадельфії у 2009 році. На цій конференції «цифрові гуманітарні науки» стали гарячою темою і вчені в галузі цифрових гуманітарних наук були надзвичайно активними. Ця конференція повністю змінила історичний статус

цифрових гуманітарних наук США. З того часу цифрові гуманітарні науки стали помітною дисципліною. Саме в цей період одна за одною народжувалися міжнародні та національні цифрові гуманітарні організації з країн Сходу та Заходу, тривали наукові конференції, а теми змінювалися з кожним днем. Зокрема, у західних університетах, таких як Європа та США, з'явилися спеціальності бакалаврату, магістратури та навіть докторантури у галузі цифрових гуманітарних наук. Різні теми досліджень та супутні проекти в галузі мистецтва виникають одна за одною, а межі цифрових гуманітарних наук значно розширилися.

3. Цифрові гуманітарні організації, центри, спеціальності

Цифрові гуманітарні організації зараз з'являються у всьому світі. За даними Міжнародного альянсу цифрових гуманітарних організацій (ADHO), нині у світі діють понад 183 установи чи проекти під назвою «цифрові гуманітарні науки». Існує безліч установ та організацій в університетах по всьому світу, таких як Стенфордський університет, Массачусетський технологічний інститут та Каліфорнійський університет у Лос-Анджелесі у США; Королівський коледж Лондона у Великій Британії, у Японії, Канаді та Австралії. у тому числі Пекінський та Тайванський університет на Тайвані, в університетах та інших вищих навчальних закладах створено інститути цифрових гуманітарних досліджень. З'явилися нові академічні журнали з цифрових гуманітарних наук, які не лише розповсюджують у світі концепції та методи цифрових гуманітарних наук, а й розповсюджують результати відповідних досліджень.

Спеціальність «цифрові гуманітарні науки» Королівського коледжу Лондона (KCL) була заснована на початку 1970-х років. Вона є ранньою, комплексною за спеціальностями, високого рівня та не має аналогів у світі. Спеціальність «Цифрові гуманітарні науки» факультету цифрових гуманітарних наук KCL займає перше місце у Великій Британії та є спеціальністю світового рівня. Департамент має багато супутніх дослідницьких проектів, лише понад 30 великих проектів, включаючи проект з Королівським оперним театром зі створення мобільних додатків для обслуговування департаменту мистецтва та культури. Ці проекти наголошують на повній співпраці з іншими відділами, очевидно, мають міждисциплінарний характер, а також здійснюють міжнародне співробітництво з вітчизняними

та міжнародними організаціями чи університетами (Fuchs, 2022).

Цифрові гуманітарні науки та нові професії сьогодні знаходяться на перетині технологій та гуманітарного знання. Цифрова гуманітаристика охоплює професії, які виникають у результаті інтеграції технологій, таких як аналіз даних, програмування, створення цифрових архівів, з гуманітарними дисциплінами: історією, філологією, культурологією та іншими. Деякі приклади таких професій: цифровий архіваріус; фахівець із візуалізації даних; аналітик культурних даних; розробник цифрових платформ для гуманітарних проєктів; гуманітарний дата-інженер, які визначають майбутнє гуманітарних наук.

Цифрові гуманітарні центри (Digital Humanities Centers) є ключовим елементом сучасної освіти, досліджень і розвитку цифрових технологій, орієнтованих на гуманітарні дисципліни. У Європі такі центри слугують платформою для інтеграції цифрових технологій в дослідження, освіту та культурні ініціативи. Їхній досвід може бути корисним для України, особливо в умовах цифровізації суспільства. Європейський досвід створення цифрових гуманітарних центрів є основою співпраці між академією та суспільством. Європейські цифрові гуманітарні центри, як-от King's Digital Lab у Великій Британії чи DARIAH-EU (Digital Research Infrastructure for the Arts and Humanities), зосереджені на міждисциплінарній співпраці. Вони інтегрують академічні дослідження, освітні ініціативи та практичні проєкти, орієнтовані на суспільні потреби. Багато центрів займаються оцифровуванням та збереженням історичних документів, архівів і культурних артефактів. Наприклад, Europeana – це платформа, що забезпечує доступ до цифрових колекцій культурних інституцій Європи (Fuchs, 2022)..

Використання цифрових технологій у викладанні сприяє інтерактивному навчанню. Це включає віртуальні музеї, цифрові мапи та 3D-модельовання історичних об'єктів. У багатьох європейських країнах цифрові гуманітарні центри фінансуються на національному рівні для забезпечення доступу до цифрових технологій у регіонах. Платформи, як-от Coursera або OpenLearn, співпрацюють із гуманітарними центрами для створення курсів з цифрових технологій для гуманітарних спеціалістів. Україна має багату історико-культурну спадщину, яка потребує оцифровування для збереження та популя-

ризації у світі. Впровадження цифрових гуманітарних центрів допоможе створювати цифрові архіви, інтер-активні карти історичних подій та 3D-моделі пам'яток. В Україні можна адаптувати європейські підходи до інтерактивного навчання, створюючи платформи для вивчення історії, літератури та мистецтва через цифрові інструменти. Цифрові гуманітарні центри можуть стати базою для міждисциплінарних досліджень, що об'єднують істориків, філологів, соціологів та IT-фахівців. Співпраця з європейськими партнерами включає участь у програмах, як-от Horizon Europe або Erasmus+, дозволить створювати спільні проєкти та залучати інвестиції в розвиток цифрової гуманітаристики в Україні.

Центр цифрових гуманітарних цінностей та їх значення для України

Цифрові центри можуть бути важливими для підтримки громадянського суспільства, створення цифрових платформ для прозорості, доступу до відкритих даних та боротьби з дезінформацією. Центри європейських цінностей (наприклад, European Values Center for Security Policy) є платформами, що зосереджуються на популяризації фундаментальних принципів, які лежать в основі Європейського Союзу та об'єднують країни Європи. Їхня діяльність спрямована на захист демократії, прав людини, верховенства права та громадянської свободи в умовах сучасних викликів, таких як дезінформація, авторитаризм і гібридні загрози (Coeckelbergh).

Ключові завдання центрів європейських цінностей: 1) Просування демократичних принципів, в контексті яких Центри сприяють утвердженню демократії як основного політичного устрою, підкреслюючи важливість прозорих виборів, незалежності судової системи та свободи слова. 2) Захист прав людини, так як особлива увага приділяється боротьбі з дискримінацією, забезпеченню рівних прав для всіх громадян та захисту вразливих груп населення. 3) Протидія дезінформації та пропаганді, в контексті якої важливим аспектом є боротьба з фейковими новинами, маніпуляціями громадською думкою та поширенням пропаганди, яка загрожує демократичним цінностям. 4) Освітня діяльність, в контексті якої Центри проводять семінари, тренінги та інші освітні заходи для поширення знань про європейські цінності серед молоді, політиків та громадських діячів. 5) Підтримка активного громадянського суспільства, у контексті якої Центри сприяють розвитку громадських ініціатив, залу-

чаючи людей до участі у прийнятті рішень, моніторингу влади та реалізації соціальних проєктів. 6) Міжнародна співпраця, як сприяє тому, що Центри є платформами для співпраці між країнами ЄС та партнерами, які прагнуть інтегрувати європейські цінності у свої політичні та соціальні системи.

Значення цифрових європейських цінностей для України: 1) Адаптація європейських цінностей у національну політику, підтримка демократичних реформ, верховенства права та боротьби з корупцією. 2) Зміцнення громадянського суспільства, націлена на допомогу у створенні незалежних медіа, громадських організацій та ініціатив, що підтримують демократичні принципи. 3) Протидія гібридним загрозам, так як Україна стикається з серйозними викликами у сфері дезінформації, тому досвід європейських центрів може бути використаний для розробки національних стратегій боротьби з інформаційними атаками. 4) Інтеграція до європейського простору, у контексті якого Центри можуть стати партнерами для просування євроінтеграційного курсу України через обмін досвідом, підтримку реформ та підготовку до членства в ЄС. 5) Розвиток освітніх програм. Завдяки співпраці з європейськими партнерами можна створювати програми, які навчають молодь розуміти та відстоювати основні принципи демократії та прав людини (Коломоєць, Воронкова, 2024)

Центри європейських цінностей є важливими для побудови стійких демократичних інституцій, захисту прав людини та створення умов для стабільного розвитку як у Європі, так і в Україні. Переваги для України: 1) збереження культурної спадщини у цифровому форматі; 2) розширення доступу до знань для широкої аудиторії; 3) розвиток нових освітніх та дослідницьких підходів; 4) інтеграція української культури та науки у світовий цифровий простір; 5) підтримка інновацій та модернізація гуманітарної освіти; 6) формування суспільства, орієнтованого на верховенство права та повагу до особистості; 7) сприяння інтеграції до ЄС через прийняття європейських стандартів; 8) захист демократичних цінностей в умовах сучасних загроз; 9) підвищення обізнаності громадян щодо їхніх прав та обов'язків. Україна має потенціал для створення потужних цифрових гуманітарних центрів, які сприятимуть не лише розвитку науки та культури, але й формуванню цифрової ідентичності нації.

Європейські цінності відображають складний і багатогранний процес, в основі якого оптималь-

ний баланс між розвитком цифрових технологій і збереженням людських цінностей та гідності. Цифровий гуманізм проголошує відновлення центральної ролі людей у машинах та технологіях, ініціюючи «відродження» культури, відносин та етики. Він не перетворює людей на машини і не відводить машинам роль людей. Цифровий гуманізм визнає специфіку людини та її здібностей, використовуючи цифрові технології їхнього посилення, а чи не обмеження. Цифровий гуманізм балансує між утопією та антиутопією, розглядаючи використання технологій для служіння людям та їхнім потребам. Це стосується не тільки сфер виробництва та економіки, а й медицини, наукових досліджень та всієї діяльності, що сприяє добробуту суспільства. Цифровий гуманізм проголошує відновлення центральної ролі людей у машинах та технологіях, ініціюючи «відродження» культури, відносин та етики. Він не перетворює людей на машини і не відводить машинам роль людей. Цифровий гуманізм визнає специфіку людини та її здібностей, використовуючи цифрові технології їхнього посилення, а чи не обмеження (Нікітенко, 2024)..

Цифровий гуманізм розглядає використання технологій для служіння людям та їх потребам. Це стосується не тільки сфер виробництва та економіки, а й медицини, наукових досліджень та всієї діяльності, що сприяє добробуту суспільства. Цифровий гуманізм, наслідуючи культурну тенденцію, що носить його назву, ставить людину в центр всесвіту, одночасно вітаючи цифрові технології з повним розумінням їх обмежень і потенціалу. Ця нова парадигма підтримується суспільством, яке постійно змінюється, сприяючи розвитку нових компаній та стартапів, які, у свою чергу, використовують технології для розвитку свого бізнесу та розширення своїх організацій. Таким чином, «цифровий гуманізм» пропонує ретельний аналіз відносин людини та машини у всіх їх аспектах наших відносин, нашого способу життя, і в результаті цього всі наші бізнес-моделі та методи управління були перетворені. У дослідженні, проведеному McKinsey & Company стверджується, що близько половини поточних робочих місць буде автоматизовано протягом наступного десятиліття через швидкий розвиток цифрових технологій, передбачає, що багато з цих робочих місць будуть освоєні новими професіями.

Цифрова революція не руйнує світ праці, вона неминуче змінює життя людини. Ці машини

заміняють функції людей у складних, повторюваних операціях, простих у виконанні завданнях, люди несуть відповідальність за управління найбільш складними завданнями, які важко автоматизувати. Враховуючи, що всі ці зміни наражають на ризик як людський, так і технологічний, цифровий гуманізм стикається з проблемою налаштування цифровізації так, щоб вона могла щось зробити для гуманізації світу, трансформувати його на кращий. Структура відносин, поведінкові моделі, робочі механізми між цифровим урядом і цифровими громадянами повинні спиратися на платформи, дані та алгоритми, що надає нові цифрові атрибути. Цифрова форма інтерпретує цифрову логіку, таку як використання даних та захист прав, алгоритмічне адміністрування та цифрова демократія, функції платформи та логіка регулювання.

Він спрямований на те, щоб зробити цифровий світ простором, де кожна культура знаходить своє місце й отримує можливість для розвитку. Цифровий гуманізм є ключовим підходом, який забезпечує гармонійне співіснування технологій і людських цінностей. Його реалізація сприяє формуванню стійкого економічного розвитку, орієнтованого на довгострокову стабільність, рівність та екологічну відповідальність (Нікітенко, Воронкова, 2024).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Практичне значення дослідження в галузі трансформації цифрового гуманізму в епоху Інтернету

та штучного інтелекту полягає в багатьох аспектах: 1) Дослідження у цій області сприяє розвитку технологій, які полегшують життя людей, покращують ефективність роботи та забезпечують більшу доступність послуг. 2) Вивчення етичних аспектів використання штучного інтелекту та інших цифрових технологій допомагає визначити принципи та стандарти, які забезпечують безпеку, приватність та справедливість у використанні цих технологій. 3) Дослідження збільшує рівень освіченості в галузі штучного інтелекту та інших цифрових технологій серед фахівців та громадськості, що сприяє кращому розумінню можливостей та обмежень цих технологій. 4) Дослідження надає інноваційні підходи та рішення для різних сфер життя, включаючи медицину, освіту, економіку та інші. 5) Дослідження в цій області допомагає урядам та міжнародним організаціям розробляти ефективні політики та правила, які регулюють використання та розвиток цифрових технологій на користь суспільства. Результати досліджень можуть впливати на культурні та соціальні зміни в суспільстві, враховуючи вплив цифрових технологій на взаємодію людей, структури роботи та стилі життя. Дослідження цифрового гуманізму має велике практичне значення, оскільки воно сприяє розвитку технологій, вдосконаленню етики використання цих технологій, політичним та соціальним змінам, а також створенню інноваційних рішень для сучасного суспільства. гармонії між впровадженням технологій і збереженням людського потенціалу.

Список використаних джерел

- Braidotti R. The Posthuman. URL: [https://www.wiley.com/en-us/The+ Posthuman-p-9780745669960](https://www.wiley.com/en-us/The+Posthuman-p-9780745669960)
- Нікітенко Віталіна, Воронкова Валентина, Тупахіна Олена, Сорокіна Олександра. Європейські практики цифрового гуманізму у контексті глобальних викликів. *Humanities studies : Collection of Scientific Papers. Zaporizhzhia* : Publishing house "Helvetica". 2024. Вип. 18(95). С. 52–64.
- Fuchs C. Digital humanism: A philosophy for 21st century digital society. Publisher Emerald Group Publishing Limited, 2022. URL: <https://www.emerald.com/insight/publication/doi/10.1108/978180382419>
- Coeckelbergh M. What is digital humanism? A conceptual analysis and an argument for a more critical and political digital (post)humanism. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666659623000161#bib0006>
- Frontiers in digital humanism. *Journal of Responsible Technology*. December 2023. Open Acces. URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-responsible-technology/special-issue/106S7Z0TKCS>
- Коломоєць І. В., Воронкова В. Г. Цифровий гуманізм у процесі взаємодії та балансу між автоматизацією та людяністю: шлях до гармонії Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2024 року / ред.-упорядник: д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкова. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С.236-239. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/349>
- Нікітенко В. О. Трансформація цифрового гуманізму в епоху інтернету та штучного інтелекту. Теоретичні та практичні аспекти реалізації психолого-педагогічних наукових досліджень в умовах воєнного стану: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 17 квітня 2024 року). Київ: ТОВ «Твори», 2024. С. 25-28. <https://zenodo.org/records/13627536>

References

- Braidotti R. The Posthuman. URL: [https://www.wiley.com/en-us/The+ Posthuman-p-9780745669960](https://www.wiley.com/en-us/The+Posthuman-p-9780745669960)
- Nikitenko Vitalina, Voronkova Valentyna, Tupakhina Olena, Sorokina Oleksandra (2024). European practices of digital humanism in the context of global challenges. Humanities studies: Collec. tion of Scientific Papers. Zaporizhzhia: Publishing house "Helvetica". 18(95). 52-64.
- Fuchs C. (2022). Digital humanism: A philosophy for 21st century digital society. Publisher Emerald Group Publishing Limited. URL: <https://www.emerald.com/insight/publication/doi/10.1108/978180382419>
- Coeckelbergh M. What is digital humanism? A conceptual analysis and an argument for a more critical and political digital (post)humanism. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666659623000161#bbib0006>
- Frontiers in digital humanism. Journal of Responsible Technology. December 2023. Open Acces. URL: <https://www.sciencedirect.com/journal/journal-of-responsible-technology/special-issue/106S7Z0TKCS>
- Kolomojets I. V., Voronkova V. H. (2024). Digital humanism in the process of interaction and balance between automation and humanity: the path to harmony Formation of the concept of digital transformation of education and socially responsible digital citizen in the context of the European experience: collection of abstracts of the International Scientific and Practical Conference on November 21-22, 2024 / edited by Doctor of Philosophy, Professor V. H. Voronkova. Lviv – Torun: Liha-Pres. 236-239. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/349>
- Nikitenko V. O. (2024). Transformation of Digital Humanism in the Age of the Internet and Artificial Intelligence. Theoretical and praxeological aspects of the implementation of psychological and pedagogical research in martial law: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Kyiv, April 17, 2024). Kyiv: LLC "Tvory". 25-28. <https://zenodo.org/records/13627536>

VITALINA, NIKITENKO – Doctor of Philosophy (D.Sc.), Professor of the Department of Management and Administration, Y. M. Potybnya Engineering Education and Scientific Institute, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: vitalina2006@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9588-7836>

VALENTYNA, VORONKOVA – Doctor of Philosophy (D.Sc.), Professor, Academician of the Academy of Higher Education of Ukraine, Head of the Department of Management and Administration, Y. M. Potybnya Engineering Education and Scientific Institute, Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: valentinavoronkova236@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-0719-1546>

OLGA, KYVLIUK – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of the Department of Philosophy and Psychology, Kyiv University of Intellectual Property and Law of the National University "Odesa Law Academy" (Kyiv, Ukraine)
E-mail: panyolga@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7900-9299>

DIGITAL HUMANISM AS A NEW PARADIGM FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN HUMANITIES

Abstract

The relevance of the topic is that in the modern world, digital technologies are increasingly integrated into all spheres of human activity, including the humanities. This leads to the formation of a new research paradigm – digital humanism, which combines humanitarian values with technological capabilities. The purpose of the study is to explore the concept of digital humanism, its impact on the humanities, and to identify the main challenges and prospects of this phenomenon. It should be noted that thanks to the publication of the Digital Humanities Guide (2004), the term "digital humanities" quickly replaced "humanities computing", became synonymous with interdisciplinary research, and began to spread rapidly around the world. The main objectives of the study are as follows: 1) Define the essence and key principles of digital humanism; 2) to analyze its impact on the development of humanities disciplines; 3) to explore the relationship between digital technologies and humanitarian values; 4) to identify potential risks and ethical dilemmas of digital humanism. Object of study: digital humanism as a philosophical and scientific concept. Subject of the study: its impact on the methodology and development of the modern humanities. The study aims to systematize knowledge about digital

humanism as a new paradigm that determines the future development of the humanities in the digital age. Practical significance. Digital humanities is the product of a combination of art, technology, and science. The combination of the humanities and computing or information technology has broken down the extremely rigid barriers of the past between art and science, as well as between the humanities and technology, and has entered a new stage of mutual cooperation and overall development. The results of the research can be used to develop new educational programs, academic approaches and methodologies for researching the humanities in the digital environment. Research results can influence cultural and social changes in society, given the impact of digital technologies on human interaction and lifestyles. The study of digital humanism is of great practical importance, as it contributes to the development of technologies, improves the ethics of their use, promotes political and social change, as well as the creation of innovative solutions for modern society, harmony between the introduction of technology and the preservation of human potential..

Key words: digital humanism, digital humanities, digital humanities, humanitarian digital values, digital organizations, Digital Research Center.

© The Authors(s) 2025

This is an open access article under

The Creative Commons CC BY license

Received date 05.11.2024

Accepted date 15.12.2024

Published date 15.01.2025

How to cite: Віталіна, Ніктенко, Валентина, Воронкова, Ольга, Кивлюк. Цифровий гуманізм як нова парадигма розвитку сучасних гуманітарних наук. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2025. 22 (99). P. 81–90.
doi <https://doi.org/10.32782/hst-2025-22-99-09>